

Exodus

Lekció: Jn. 18.1-11

Textus: 2Móz. 3.13-15

2004. okt. 24.

Gazdagrét

Egy név és ami benne foglaltatik

Isten váratlanul megjelent Mózesnek az égő csipkebokorban. Mózes nem mehet közel a szent Istenhez, sőt, le kell hogy oldja saruját Isten színe előtt. Isten pedig bejelenti, hogy meghallotta népe kiáltását, látja a rabszolgák nyomorúságát Egyiptomban, és kész leszállni, hogy szabadulást szerezzen az övéinek. Mindezek után, Mózes nem kis meglepetésére, Isten azt mondja, menj, vezesd ki népemet, Izrael fiait Egyiptomból. Mózes erre azt feleli Istennek, hogy „kicsoda? én?” Isten pedig azt ígéri válaszában: „*én veled leszek*”.

Mózes azonban nem hagyja ennyiben a kérdést, nem fogadja el ilyen könnyen az isteni megbízatást, és tovább kérdez. Így érkezünk el az Ószövetség egyik legjobban ismert – és ugyanakkor egyik legkevésbé értett – részéhez, amelyben Isten nevééről hallunk: „*Vagyok, aki vagyok*”. A múlt héten arról beszéltünk, hogy Isten egyszerre szent és együttérző, azaz különáll e világtól, de résztvesz annak életében. A mai napon pedig azt keressük, hogy mit jelentetett ki Isten neve által Mózesnek a tűz lángjából. Ennek a névnek a kijelentése új kezdetet jelent Izrael életében (vö. 6.3).

Korábban utaltam rá, hogy az Exodus 1-2 fejezeteiben, ahol Izrael egyiptomi nyomorúságairól, valamint Mózes születéséről, felnövekedéséről olvasunk, Isten lényegében passzív, csendben van. Nemzedékek váltották egymást Jákób és József óta, akiknek idejében utoljára szólta az Úr a szentíró tanúsága szerint (Gen. 46.1-4). Ezek az újabb, rabszolgaságban élő nemzedékek már nem ismerik az atyák, Ábrahám, Izsák és Jákób Istenét. Bizonyára tudnak róla, élnek közöttük az ósatyák történetei az elhívó, ígéretet adó, cselekvő, csodákat tévő Istenről, de nekik már nincs tapasztalatuk ezzel az Istennel. Tudnak róla a múltban, de nem ismerik erejét, valóságát a jelenben. Ebben a helyzetben tör meg a csendet Isten, amikor megjelenik Mózesnek. A Mózes és Isten közti párbeszéd (3-4 fejezetek) szíve az, amikor Isten kijelenti nevét Mózesnek.

I. Mózes kérdése

Mózes első kérdése az volt az őt megbízó Istenhez, hogy ki vagyok én, hogy elmenjek a fáraóhoz, és kivezessen Izraelt Egyiptomból. A második kérdés azonban Istenre vonatkozik, azaz Mózes azt kérdezi, hogy „ki vagy te?” „*Ha majd elmegyek Izrael fiaihoz, és azt mondom nekik: a ti atyáitok Istene küldött engem hozzátok, és ők megkérdezik tőlem, hogy mi a neve, akkor mit mondja nekik?*” A kérdés érthető. A nép tud az atyák Istenéről, de többet nem tud róla. Ha Mózes elébük áll, és azt állítja, hogy ez a számukra távoli, múltbeli Isten megjelent neki és megbízta őt azzal, hogy vezesse ki őket a rabszolgaságból, a legkevésbé, hogy megkérdezik őt, ki az az Isten? Mi a neve? Ha Mózes nem tud válaszolni, úgy tűnhet, mint aki maga találta ki a történetet. Mózesnek bizonyosságra, megerősítésre van szüksége, ezért kérdi Isten nevét.

De valószínű, hogy ennél többről is szó van. Mózes Isten nevét akarja tudni, Istent akarja néven nevezni, és ezzel – bizonyos értelemben - Istent akarja a kezében tartani. Hiszen egy személy nevének ismerete kulcs a személy lényegi természetéhez. Mózes számára az lenne a megnyugtató, ha ennek az Istennek az erejét, a hatalmát, a bölcsességét, a segítségét saját maga irányíthatná.

II. Isten válasza

Isten válaszol Mózes kérdésére, és válasza az Ószövetség egyik legtalányosabb kijelentése: „*Vagyok, aki vagyok*.” Ebből az igéből (a létigéből) származik Istennek a neve, Jahve, amit a mi Bibliánkban Úrként olvasunk. Sokan próbálták ezt a nevet filozófiailag magyarázni. Isten az örök létező, ő az, aki van mindennek előtt és mindennek után. Isten az abszolút létező, mindennek oka és mozgatója. Mózes azonban nem így hallotta Isten nevét. Isten nem filozófiai mélységekben jelenti

itt ki magát. Nem arról van szó, hogy Isten ebben a névben minden titkot elmondott volna magáról, ebben a névben teljesen feltárta, megismertette magát. Sokkal inkább úgy fedi fel a nevét, hogy közben mégsem lett azonnal kiismerhető, kontrollálható, irányítható.

Úgy is fordíthatjuk a szóban forgó kijelentést, hogy „Vagyok, aki leszek”, „Leszek, aki leszek”, „Leszek, aki vagyok”. A hangsúly tehát nem azon van, hogy kicsoda Isten most, a jelenben, hanem azon, hogy ő hűséges marad önmagához az elkövetkező eseményekben. Isten kijelenti nevét, és ebben azt mondja Mózesnek, hogy amint közösségben vagy velem, majd megismeresz engem cselekedeteimben. Más szóval Istent nem lehet megismerni egy pillanat alatt, egy név által, hanem kizárólag csak egy történet által, azáltal, amit ő cselekedni fog az életedben. „Mózes, mit jelentene számodra és az izraeliták számára egy név? Azt gondoljátok, hogy beleférek egy szóba, egy kifejezésbe, egy névbe, a jelen pillanatba, a mába? Majd meglátjátok, ki vagyok, majd megmutatom nektek fenséges tetteimben.” Isten nem utasítja el Mózeszt, hiszen megkapja a nevet: Jahve, de ugyanakkor nem engedi, hogy ezáltal bezárják őt elképzeléseikbe.

Olyan ez, mint amikor egy regényt olvasunk és az elején megismerjük az egyik karaktert. Tudjuk a nevét, a nemét, esetleg az életkorát, a hivatását, de mindezekkel együtt ez a név még nyitott, még nem tartozik hozzá sok minden. Ahogy viszont előre haladunk az olvasásban, folyamatosan egyre gazdagabb jelentést nyer el a név, míg a mű végére úgy érezzük, megismertük gazdáját. A név, amely kezdetben üres, nyitott, az események által nyeri el valós tartalmát. A történet folyamatában mutatkozik meg, hogy ki is az illető. Isten az ő népével való történetében lesz igazán megismerhető!

Gondoljunk arra, hogy mennyire mást jelent az Úr neve egy olyan fiatal ajkán, aki nemrégiben tért meg, mint egy olyan idős ember ajkán, aki egész életében az Úrral járt – magasságokban és mélységekben egyaránt. A fiatal lelkesen beszél az Úrról, tüzzel imádkozik, de közel sem izlelgeti még úgy ugyanazt a nevet, mint az, aki megtapasztalta, hogy ő valóban „Vagyok, aki leszek”, azaz önmagához hűséges volt minden körülmények közepette. Az egyik még a történet elején van, a másik meg a végén. Ezt a történetet az Úr írja, és ebben a történetben jelenti ki magát az ő népének.

Mi gyakran máshogy gondolkodunk az Úrról. Megismertük őt Jézus Krisztusban, és ismeretünket hajlamosak vagyunk befejezettnek tekinteni. Mivel ismerjük őt – feltételezzük - kevésbé jellemző ránk az a türelem és alázat, amely ahhoz kell, hogy elfogadjuk, ő a vele való életben tárja fel önmagát nekünk. Mi szeretnénk kezeinket az Úron tartani, elvárásainkkal megszabva, hogy mit, mikor és hogyan cselekedjen értünk. De nem számolunk azzal, hogy az Úr nem azonos azzal, amit kimondok róla, nem azonos azzal, ahogyan ma ismerem őt, hiszen ő a holnapban és a holnaputánban fogja még jobban kijelenteni magát. Ez nem azt jelenti, hogy egyáltalán nem ismerjük őt. Ő az atyák Istene, aki jelen volt az Isten népe múltjában, a mi múltunkban is. Az ő történetét ismertük meg a Bibliából, valamint őt tapasztaltuk meg saját gyülekezeti és egyéni életünkben is. De készen kell lennünk arra, hogy nyitva maradjunk előtte, aki ma is „Vagyok, aki leszek”. Az Úr megismerése nem pusztán egy egyszeri esemény, a megtérés és újjászületés, hanem a vele való járásban mélyül el. Ez utóbbiban pedig nagyon tudatosnak kell lennünk. Aki nem engedelmeskedik Istennek az élet különböző területein, aki nem ápolja az Úrral való kapcsolatát az istentiszteleti és gyülekezeti közösségben, aki nem táplálkozik az Igével és imádsággal, menthetetlenül elsodródik és kudarcot vall. Hite régi események emlékeiből, nosztalgikus érzésekből, gyermekkori hangulatokból áll csak. Isten egy név, egy emlék, egy történet, egy hangukat – de nem „Vagyok, aki leszek.”

Mózesnek Isten kijelenti magát, de ezzel együtt megtartja szabadságát. Mózes tudja már az Úr nevét, de ez a név éppen azt hordozza, hogy Mózes nem építhet arra, hogy az Urat kézben tartja. Akkor mire építhet? Isten ígéretére! Hiszen Isten nemcsak Mózesnek jelenti ki magát, hanem azt is mondja. „Így szólj Izrael fiaihoz: *a Vagyok küldött engem hozzátok....*” Majd: „*Ez az én nevem mindörökre, és így szólítsatok meg engem nemzedékről nemzedékre!*” Mindez pedig azt jelenti, hogy Isten hozzáköti magát a néphez – örökre! Csatlakozik Izraelhez, hiszen bármikor megszólíthatják őt, bármikor segítségül hívhatják őt, mondván: „Hozzád imádkozunk, aki azt ígérted, hogy isteni lényedhez mindig hűséges leszel közöttünk és megmutatod magad nekünk,

amint veled járunk jóban és rosszban.” A név megadása által lehetőség születik egy bensőséges kapcsolat kialakulására Isten és az ő népe között. Persze ugyanakkor Isten is sebezhetővé teszi magát, hiszen arra is lehetőség lesz, hogy gyalázzák nevét. Ezért mondja később, hogy az Úrnak, a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd. (2Móz. 20.7)

III. Jézus és a név

Ha Jézus Krisztusra tekintünk, még jobban felragyog előttünk a „Vagyok, aki leszek.” János evangéliumában Jézusnak több kijelentése van, ami így kezdődik: „Én vagyok.” Én vagyok az ajtó, én vagyok a világ világossága, én vagyok a feltámadás és az élet, és egyebek. Bibliamagyarázók egy jelentős része egyet ért abban, hogy ezekben a mondásokban az Úr, azaz Jézus, nagyon tudatosan visszautal arra, ami az égő csipkebokornál hangzott el. Ő egy azzal az Istennel, aki hasonlóan mutatkozott be Mózesnek.

Egy ilyen részt olvastunk a lekciónban is. Az éjszaka testi és lelki sötétségében, az utolsó vacsora végeztével, amikor már Júdás elhagyta Jézust és a tizenegyet, Jézus elindul a Gecsemáné kertbe. Megérkezik Júdás is a katonákkal, akik felfegyverkezve jönnek Jézus elfogására. Jézus egyszercsak előlép, és így szól: „*Kit kerestek? – A názáreti Jézust. – Én vagyok.*” Amikor Jézus azt mondja, hogy „én vagyok”, a katonák visszatántorodnak és a földre esnek. Ennek nem meglepődésük az oka, hanem valami ahhoz hasonló, ami a csipkebokornál történik. Amikor az Isten ereje, jelenléte, dicsősége megjelenik az ember nem marad érintetlen. Jézusban árulók és felbújtók, katonák és kíváncsiskodók annak dicsőségével találkoznak, aki így szól: „Vagyok, aki vagyok.”

Azt mondtuk, hogy Isten a vele való közösségben ismerteti meg magát, hogy azt ígéri népének, hogy hűségesen velük lesz minden időben. Ezen az éjszakán azonban túllép ezen. Isten nem abban mutatja meg istenségét, lényé szívét, természete lényegét, hogy együtt jár népével mindenféle eseményekben, hanem abban, hogy megelőzi népét, megelőz bennünket. Hiszen az, aki elfogatásakor isteni dicsőséggel áll üldözői elé, néhány órával később mérhetetlen gyalázatban függ egy kivégzőeszközhöz. „Vagyok, aki vagyok. Vagyok, aki leszek.” Mivé lett Isten? Egy összetört, megalázott, kigúnyolt emberré, aki lelkét egy kereszten leheli ki. A „Vagyok, aki leszek” a nemlétbe, a pusztulásba, a halálba száll alá. Mindebben pedig megelőz bennünket: hiszen Jézus a mi hűtlenségeink, istentelenségeink, bűneink miatt hal meg, hogy nekünk ne kelljen végigjárni ezt az utat. Ha Isten valahol megmutatta, hogy kicsoda ő valójában, hogy mi az isteni szeretet és együttérzés, ugyanakkor az isteni igazságosság, az itt történik. Sam Izrael, sem a világ más népei sohasem láthattak úgy bele Isten szívébe, Isten lényegébe, mint annak halálában, aki így szól: „Én vagyok.”

De a történetnek, amely a te történeted és az enyém is, ami a mi történetünk, az Isten népének a története, nem lett itt vége. Hiszen a „Vagyok” nem maradt a halálban, feltámadt és ma is él és uralkodik. Szentlelkét elküldte, aki által jelen van közöttünk, aki által most is megszólít bennünket, akik keressük, vágyjuk őt, akik ismerni szeretnénk, akik megkérdezzük, „mi a neved?”. Ő ma is „Vagyok, aki leszek”, a mai napon is arra hív, hogy Jézusban bízva, vele járva nap mint nap tapasztaljuk meg a csodát: ha életünket elvesztjük is őerte, örök életre nyerjük meg azt. Ha úgy tűnik, nincs tovább, út nyílik a reménytelenségben. Ha körbevesz a vigasztalanság és fájdalom, egyszercsak leszáll ránk az ő békéje. Ha elvesztettük az irányt, és nem látjuk, merre tovább, ő eljön és eloszlatja a homályt. Nevével és ígéretével hozzánk kötötte magát, hogy bennünket önmagához kössön. ÁMEN!